

Redegjørelse for Stortinget den 7. mars 2006 om fugleinfluensa, ved Landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen.

President,

Status

Fugleinfluensa er en alvorlig dyresjukdom hos ville og tamme fugler som har skapt stor uro og medieomtale i den senere tid. Sjukdommen brøt først ut i Sørøst Asia og har bl.a rammet Thailand og Vietnam, svært hardt. Sjukdommen er også oppdaget i enkelte afrikanske land og her er situasjonen for tiden uoversiktlig. Vi har vært vitne til at sjukdommen har spredt seg stadig nærmere og vi har lenge vært forberedt på at den også kan nå oss. Meldingen om smitte til fransk tamfugl har vist at problemene nå er en realitet i Europa. Funn av smitte på villfugl i Nord Tyskland, Polen og i Sverige for få dager siden, gjør at vi med meget stor sannsynlighet også må regne med å påvise sjukdommen hos ville fugler i Norge.

Global utfordring

Fugleinfluensa er en global utfordring. Vi har derfor deltatt aktivt på konferanser under FN paraplyen om verdenssamfunnets felles håndtering av denne krisen. Norge har gjennom Utenriksdepartementet gitt 50 millioner kroner i bistand og har stilt fagkompetanse til disposisjon for de landene som trenger det. Vi arbeider ut fra ønsket om gi bistand der det har størst forebyggende effekt.

Tirsdag i forrige uke hadde jeg møte med Kommissæren for DG SANCO i EU som har ansvaret for matsikkerhetsspørsmål og dyrehelse, Markos Kyprianou. I dette møtet tok jeg opp spørsmål i forbindelse med samarbeid om bekjempelsen av fugleinfluensa. Vi ble enige om en felles tilnærming og om å stå sammen i det videre arbeidet. Kyprianou takket for den norske deltakelsen og vårt bidrag ved å stille nasjonale eksperter til rådighet.

I og med at dette er en sjukdom som lett sprer seg over store avstander har Norge nå stor nytte av å delta i komiteer på mat- og dyrehelseområdet i flere internasjonale fora. Regelverk og beredskapsplaner er utarbeidet i samarbeid med andre europeiske land for å møte utfordringene fra denne svært smittsomme dyresjukdommen.

Norges utgangspunkt

Hovedutfordringen vil være å hindre spredning av fugleinfluensa til det kommersielle fjørfeholdet. Norge har et godt utgangspunkt når det gjelder å forbygge smittespredning til fjørfehold. Kunnskapen om smitteberedskap hos fjørfeprodusentene er god. Sammenliknet med mange andre land har vi relativt små og spredte besetninger. Det er liten kontakt mellom dyr og mennesker og få personer som håndterer dyrene i det norske fjørfeholdet. Vi har og et godt utbygd veterinærvesen med stor faglig kompetanse.

Fugleinfluensaen er vist stor oppmerksomhet og har til dels har skapt frykt. Jeg vil derfor understreke betydningen av å skille mellom:

1. fugleinfluensa som en svært smittsom sykdom hos ville og tamme fugler, og som i sjeldne tilfeller har smittet til mennesker,
2. vanlig sesongmessig vinterinfluensa hos folk,
3. en mulig pandemi som vil kunne oppstå dersom viruset som gir fugleinfluensa endrer karakter og begynner å smitte mellom folk.

De rent folkehelsemessige vurderingene og tiltakene vil jeg overlate til Helseministeren å gjøre rede for. Likevel må jeg presisere at folkehelse også er et overordnet hensyn når dyresykdommen fugleinfluensa skal håndteres. Jo bedre vi forebygger og begrenser et eventuelt utbrudd på verdensbasis, jo mindre er sjansen for at fugleinfluensavirus endrer karakter og gir opphav til en pandemi hos folk.

Ansvarsforhold

I henhold til Matreformen er det Vitenskapskomiteen for mattrygghet, Veterinærinstituttet og Folkehelseinstituttet som vurderer smitterisiko, Mattilsynet foreslår og gjennomfører tiltak på dette grunnlaget og de tre matdepartementene LMD, HOD og FKD ser til at tilsynet har de nødvendige forutsetningene for å utøve håndteringen av risiko. Jeg blir holdt løpende oppdatert og er så langt tilfreds med arbeidet som utføres.

Norsk beredskap

Jeg har lagt vekt på at Mattilsynet i samarbeid med matdepartementene og med Veterinærinstituttet som premissleverandør, skal være så godt forberedt som overhodet mulig til å fronte det krevende arbeidet som bekjempelsen av fugleinfluensa vil bli. Løpende

overvåking av fugler er betydelig økt. Veterinærinstituttet som har økt sin kapasitet, mottar daglig ca 20 døde fugler i snitt, som testes for sjukdommen. Siden 16.2 2006 er 265 fugler mottatt og 226 av disse er ferdig testet. Alle har vært negative. Kapasiteten er likevel høyere og opptil 350 fugler kan testes per dag ved ytterligere forsterkning.

Alle forberedelser er gradvis intensivert:

1. Informasjon og faglig beredskap

- det er utarbeidet beredskapsplan som ble presentert på en pressekonferanse 16. februar som jeg kommer nærmere tilbake til,
- vi har etablert en utstrakt kommunikasjons og informasjons-beredskap overfor publikum, Mattilsynet har hovedansvaret for informasjon til publikum gjennom sin vakttelefon (06040) og egen nettside,
- ved et eventuelt utbrudd i Norge vil man forsterke publikumsinformasjonen gjennom et eget telefonnummer hvor en stab av fagpersoner vil svare,
- ved et utbrudd vil det bli opprettet en egen nettside fugleinfluensa.no,
- det er i samarbeid med Kunnskapsdepartementet utarbeidet informasjon til skoler og barnehager,
- informasjonsmateriell til publikum er utarbeidet og foreligger på flere språk,

2. Regelverk

- det er utarbeidet forskrift som forbyr import av levende fugler og produkter som f.eks kjøtt fra 3. land som har sjukdommen hos tamfugl,
- det er vedtatt forbud mot innførsel av ubehandlet fjør fra alle land,
- vi har iverksatt krav om å holde fjørfe innendørs i hele landet som et forebyggende tiltak for å hindre smitte fra villfugl til tamfugl.

3. Andre tiltak

- vi har etablert faglig nettverk hvor en rekke offentlige instanser på folke- og dyrehelsesiden, næringsorganisasjoner og relevante interesseorganisasjoner er representert,
- en rekke praktiske, tekniske forberedelser er gjort og er gjenstand for fortløpende gjennomgang,

- det er opprettet beredskapssamarbeid med politiet og sivilforsvaret,
- flere relevante beredskapsøvelser på dyrehelseområdet er gjennomført,

Beredskapsplanen

Ved et eventuelt funn av fugleinfluenza av type H5N1 hos viltlevende fugl i Norge vil vi, som de har gjort i Sverige, gjennomføre de tiltakene som er nedfelt i beredskapsplanene. For eksempel: Mattilsynet vil gi forskrift om opprettelse av soner når svært smittsom fugleinfluenza er funnet, og det er påvist eller mistenkt at viruset er av typen H5N1. Rundt funnstedet vil det bli opprettet en såkalt risikosone med en radius på 3 km og en observasjonssone med radius på minst 10 km inkludert risikozonen. Tiltakene i risikozonen vil være strengere enn i den utenforliggende observasjonssonen. I sonene vil det bli pålagt en rekke restriksjoner, bl.a:

- forbud mot flytting av alt fjørfe og produkter,
- økt overvåkning,
- økt smittevern i fjørfevirksomhetene,
- forbud mot utstillinger etc,
- forbud mot jakt.

Forskrifter om tiltak ved smitte til viltlevende fugl, herunder opprettelser av soner, er utarbeidet. Vi har også gjort forberedelse til eventuell vaksinasjon av fjørfe. Det er mange ulemper forbundet med vaksinasjon, men vi vil være forberedt hvis det skulle bli aktuelt i Norge. Det er stor uenighet internasjonalt om vaksinasjon er en riktig veg å gå.

Smitteveier og risiko

Hva vet vi så om smitteveier og risiko? I dag er risikoen for at det blir påvist H5N1 hos villfugl i Norge høy, risiko for smitte til det kommersielle fjørfeholdet er betydelig lavere, mye på bakgrunn av strukturen i norsk fjørfehold. Det arbeides med å kartlegge hobby- og småskalafjørfeholdet for å redusere eventuell risiko for smitte.

Når det gjelder smitteveier er det flere muligheter og vi angriper derfor problemene fra flere vinkler:

1. smitte med trekkfuglene, spesielt svømme og vadefugler

Den økende utbredelsen av høypatogen H5N1 fugleinfluensa hos ville fugler i Europa gjør at det er høy sannsynlighet for sjukdomsutbrudd i Norge. Kysten av Sør-Norge vil være mottaksområde for de største mengdene av trekkfugl. Den siste utviklingen i Østersjøområdet aktualiserer også smitteintroduksjon til de nordlige delene av landet. Enkelte fugler som har vinteropphold i, eller trekker langs Østersjøen, hekker i Nord-Norge. Blant de mest aktuelle artene er toppand, laksand, sædgås og skarv. I forbindelse med vårtrekket for andefugl er områdene hvor rasteplassene finnes og hvor det samtidig er mye fjørfeoppdrett, utpekt som spesielle risikoområder. Dette gjelder områder i Rogaland, på Østlandet og i Trøndelag.

2. smitte via ulovlig innførte dyr og produkter:

Det er et godt samarbeid mellom Mattilsynet og Toll- og avgiftdirektoratet som har en viktig rolle i forebyggingen av fugleinfluensa. På oppfordring fra Mattilsynet er kontrollen med smugling av levende fugl og fugleprodukter til Norge skjerpet. Jeg har lagt spesiell vekt på at dette blir gjort fordi faren for innslep av fugleinfluensa til Norge er spesielt høy ved ulovlig innførsel av smittede fjørfe og andre fugler og ubehandlede produkter av fugler.

Selv om vi har detaljerte beredskapsplaner og forskriftsforslag klare, vil Mattilsynet ikke låse opplegget i minste detalj. Hva vi konkret vil gjøre vil være avhengig av det lokale funnstedet, villfuglpopulasjon og fjørfebesetninger, og en rekke andre forhold som er relevante for smittefaren. Vi må være forberedt på at gjennomføringen av tiltakene vil kunne medføre ulemper for det sivile samfunnet. Mattilsynet er nå i tett kontakt med svenske dyrehelsemyndigheter og drar nytte av erfaringer som Sverige gjør seg i denne situasjonen.

Dagens erstatningsordninger og økonomiske forhold

Budsjettet for 2006 ble av Regjeringen styrket med 5 mill kr for å sette Mattilsynet i stand til å møte den krevende situasjonen som fugleinfluensa medfører. Saken har allerede krevd stor ressursinnsats. Påvisning av fugleinfluensa på villfugl i Norge vil imidlertid føre til klart økt belastning på Mattilsynets budsjett. Dette knyttet til etablering og håndheving av tiltak for å kartlegge smittesituasjonen og hindre videre smittespredning. Omfanget av tiltak og tilhørende kostnader vil kunne øke ytterligere i vesentlig grad dersom smitten skulle komme inn i kommersielle fjørfebesetninger.

Det er ikke er mulig å forutse om, og i tilfelle når, ytterligere ekstraordinære kostnader vil påløpe for Mattilsynet og hvilket omfang de kan få. Regjeringen vil så langt det er mulig komme tilbake med nærmere omtale og forslag relatert til saken i revidert nasjonalbudsjett.

Når det gjelder konsekvensene for berørte bønder har vi erstatningsordninger som vil kunne avhjelpe situasjonen. Disse ordningene ligger allerede i dagens regelverk ved offentlig pålegg om nedslakting ved alvorlig smittsom sykdom. I tillegg har Statens landbruksforvaltning fått i oppdrag å belyse hvordan næringen vil bli berørt ved eventuelle tilfeller av fugleinfluensa i Norge og hvordan mulige restriksjoner vil slå ut for berørte foretak som ikke fanges opp av gjeldende erstatningsordning eller andre forsikringsordninger. Jordbruksorganisasjonene har også bedt om et møte for å diskutere disse spørsmålene.

Avslutning

Regjeringen tar beredskapen på alvor og er forberedt gjennom et detaljert opplegg for krisehåndtering. Regjeringens kriseråd blir løpende orientert, og det er daglig kontakt mellom berørte parter. Det er viktig at krisen håndteres etter det nivået den til enhver tid har. God planlegging og gode forberedelser gir det beste grunnlaget for de improvisasjonene vi erfaringsmessig må ty til i alle kriser.

Jeg trekker alt i alt den konklusjonen at Norge er godt forberedt på et mulig utbrudd av fugleinfluensa. Vi har planlagt over lang tid, har kompetente fagfolk på alle nivåer, og vi har et godt samarbeid mellom folkehelsemyndigheter og dyrehelsemyndigheter.

Fugleinfluensa er en svært alvorlig dyresykdom. Jeg er sikker på at Stortinget deler min bekymring på dette området, og at vi i fellesskap skal gjøre det vi kan for å møte denne trusselen så godt forberedt som overhodet mulig.